

KONZERVÁLÁS – RESTAURÁLÁS MENETE

A restaurált dokumentum magyar nyelvű, nyomtatott térkép, Bács Bodrog-vármegyét és Szabadka városát ábrázolja, a Magyar Földrajzi Intézet Rt. kiadása. Mérete 1630x1320x0,4mm, vászonhordozóval 1mm. Fehér színű, gépi papírra készült, kettős keret szegélyezi. A bejegyzéseket vas-gallusz tintával és színes ceruzával írták. A térképet a használat és a helytelen tárolás következtében számos károsodás érte. Korábban összehajtván, majd összetekerve tárolták, víz áztatta. Ezek a helyeken a vászonhordozó is meggyengült. A törések mentén a por és légköri szennyeződések jobban lerakódtak a papírban, sötét csíkot hagyva maguk után. Az élek sok helyen be vannak szakadva, nagyméretű hiányok a térkép felső részén keletkeztek. Ezek a hiányok abból az időszakból származnak, mikor a térképet feltekerve tárolták. Ekkor egy nagyobb nedvesség érhetett, melynek hatására a papírt penészgombák támadták meg. A nedves részen olyannyira meggyengült a papír, hogy teljesen el is tűnt (részben lebomlás, részben lemállás). A vászonhordozón lévő színes bomlástermékek is jellegzetesen penészfoltokra utalnak. Jelenleg semmilyen jel nem utal fertőzöttségre.

A penészfoltokon kívül még sárgásbarna vízfoltok, ragasztónyomok, légy piszokfoltok valamint por és légköri szennyeződések által okozott foltok figyelhetőek meg a dokumentumon.

Nedves kezelést megelőző lépések

A restaurálást a térkép pontos állapotleírása előzte meg, fotókkal kiegészítve. A felületet állapotleírást követően először puha ecsettel megtisztítottam a vastagon lerakódott portól, és egyéb szennyeződésektől. Szike segítségével lepattintottam az izsapszerű lerakódásokat, majd radírszivacs és puha törlőgumi segítségével óvatosan leradíroztam.

A térkép levált egyes részeken a hordozóról, amit sötét színű, ismeretlen eredetű, sötét, vastag ragasztóréteggel rögzítettek vissza. Ez a réteg elszínezte, valamint vastaggá és törékennyé tette a térképet. A vászonhordozó alsó 1/3részét sikerült szárazon eltávolítani, a felső részeket a nedves kezelés során távolítottam el. A vastag ragasztórétegek több fajta ragasztóval voltak rögzítve. Ezeknek egy részét cellulóz alapú ragasztóval duzzasztottam, más részét pedig csak a nedves tisztítás során tudtam eltávolítani. A vászonhordozó eltávolítása után vastag ragasztóréteg maradt a papír felületén, ennek nagy részét szike segítségével távolítottam el. Száraz tisztítás után oldáspróbát végeztem a színezékeken és festékeken.

Anyagvizsgálatok

A papír pH értékét mosás során mértem meg lakmuszpapír segítségével. melynek értéke 5 pH és 3,5pH között volt. Rostvizsgálat céljára mintát vettem egy információt nem tartalmazó erősen sérült részről. A vizsgálatra szánt mintát 24 órán át desztillált vízben ázni hagytam. Mivel a minta erősen szennyezett volt, ezért áztatás után 1%-os NaOH oldatban forraltam, amit 0,1n sósavval történő semlegesítés követett. Az így előkészített rostokat tárgylemezen bonctűk segítségével szétbontottam. A Wiesner-reagens kimutatta, hogy lignin-tartalmú rostot tartalmaz a papír. A Biuret-próba kimutatta, hogy a vizsgált ragasztóanyag fehérje (enyv és/vagy zselatin) A kálium-jodidos jód oldat reakciója pedig keményítő jelenlétére utalt.

A nyomdafesték, valamint a bejegyzésekhez használt tinták és festékanyagok sem vízben sem alkoholban nem oldódtak, ezért a festékeket fixálni nem kellett.

Nedves kezelés

A nagyon meggyengült részeken a térkép miliméteres darabkákra volt szétesve, ezeket a részeket a vászonhordozó tartotta egyben- eltávolítása után félő volt, hogy a felső rész teljesen megsemmisül, ezért még nedves kezelés előtt japán fátypapírral, híg Glutofixel színloldalról kasíroztam a

szelvényeket. Ez megerősítette a papírt annyira, hogy a darabok a helyün maradjanak, és hogy el lehessen távolítani a hordozót. A fátyolpapíron keresztül a szennyezőanyagok távozni tudnak a papírból. A penészfoltos részeket nedves kezelés előtt 2%-os poli-vinil-butirál oldattal erősítettem meg. A mosást zsír-alkohol-szulfát 15%-os vizes oldatában végeztem, a ragasztóanyagok és makacs szennyeződések eltávolításához Digestal nevű zsír-, keményítő- és fehérjebontó enzimeket is tartalmazó anyagot adtam a mosóvízhez. A szennyezőanyagok és ragasztók eltávolítását puha ecsettel segítettem. Ezt követően kézmeleg csapvízzel öblíttem a térképet, majd levegőn megszáritottam. A makacs vízfoltokat és zsíros ujjnyomokat 1:1 arányban kevert 6%-os hidrogén-peroxid és 3%-os bórax-oldat keverékével permetezéssel hátoldalról fehérítettem, sajnos így sem tűntek el teljesen, de a papír és festékanyagok védelme miatt további fehérítés nem állt módomban. A megkeményedett ragasztóréteg eltávolítására és a papír törékenységének megszüntetésére pasztát készítettem mikrokristályos cellulózból benzinnel, ahol a hordozóanyag glutofix-por. A pasztát a felkenés után polietilén fóliával befedtem, hogy lassabb legyen a párolgás, majd levéve hagytam teljesen megszáradni, így a kioldott viaszos szennyeződés beszívódik a hordozóanyagba, amit le lehetett puha ecsettel seperi. A tisztítást több lépésben ismételni kellett. A semlegesítést kalcium-hidroxid félig telített oldatában végeztem, majd ezután levegőn szárítom a lapot.

Javítás, kiegészítés, kasírozás

A hiányok pótlását nedves állapotban végeztem. Az összeillesztett darabokat fólia segítségével mozgattam. Színoldalról előre kiöntött megfelelő vagy hasonló színű és vastagságú öntött papírral cellulóz alapú ragasztó segítségével pótoltam a hiányokat. A szétesett darabokat hátoldalon vékony japánpapír csíkkal rögzítettem egymáshoz. Utánerővezetésre 1%-os Kluzel oldatot használtam. Javítás után a térképet hátoldalról vastag japán papírral erősítettem meg teljes felületen. Kasírozáshoz búzakeményítőt használtam. A szelvények hiányait akvarell festékekkel retusáltam több rétegben.. A szelvényeket vászonra kasíroztam műanyag ragasztó és rizskeményítő 1:1 arányú keverékével. A kasírozást feszítőkerettel végeztem, a vásznat kasírozás előtt búzakeményítővel alapoztam. Száradás után a vásznat körbevágtam. A széleken 5mm-es peremet hagytam, hogy védjem a térképet a mechanikai sérülésektől. Alul-felül vászomból peremet alakítottam ki, melyre kiállítás alkalmával feszítőlécet lehet rögzíteni.

Retusálás, tároló készítése

A szelvények hiányait akvarell festékekkel retusáltam több rétegben. A hiányok pótlást azonos kiadású térképről végeztem. A hiányok pótlása és a kiegészített részek pótlása rendkívül időigényes volt. A térképet feltekerve fogják tárolni, ezért megfelelő méretű papírhengerre tekertem restaurálás után.

A restaurálás – konzerválás során felhasznált anyagok

- száraz tisztításhoz: - TK plast vinil radír
  - radírszivacs
  - megerősítéshez poli-vinil-butirál (retarder medium) 2%-os oldata
- nedves kezeléshez: - anyagvizsgálathoz különböző reagensek
- mosáshoz Digestal 15%-os zsíralkohol-szulfát vizes oldata
- fehérítésre 1:1 arányban kevert 6%-os hidrogén-peroxid és 3%-os bórax-oldat keveréke
- semlegesítéshez kalcium-hidroxid félig telített oldata
- ragasztó eltávolításához mikrokristályos cellulóz, benzin
- utánerővezetésre Klucel 1%-os oldata
- javításhoz - kiegészítéséhez: - 35°SR őrlésfokú len- és szulfátos fenyőcellulóz valamint kevés foszlatott pamutrostot tartalmazó papírpép
- papír színezésére Cartasol és Pergasol nevű direkt színezékek
- japán fátyolpapír
- kasírozáshoz 16 ív vastag japánpapír
- ragasztáshoz műanyag ragasztó és rizskeményítő 1:1 arányú keveréke

- alapozáshoz búzakeményítő
  - kasírozáshoz fehér vászon
  - nedvesítéshez alkohol-víz 1:1 arányú keveréke
- retusáláshoz, védőtok készítéséhez: - akvarell-festék
- megfelelő méretű papírhenger tároláshoz

A térkép restaurálása kb 350h vett igénybe. A restaurált térkép megtekinthető a Szabadkai Városi Múzeumban.

Javaslat a műtárgy további kezeléséhez

A térkép tárolását 40-50%-os relatív légnedvességtartalmú, 20°C hőmérsékletű, fény- és pormentes raktárban javaslom.

Az alacsonyabb páratartalom a ragasztóanyagok kiszáradását okozhatják, melynek következményeként a térkép vetemedhet. A magasabb hőmérséklet és a fény a szerves savak bomlását katalizálhatják. Kiállítás alkalmával a megvilágítás fényerejét 50 lux-ra kell korlátozni.

A restaurálást végezte
Gyurik Melinda könyv- és papírrestaurátor

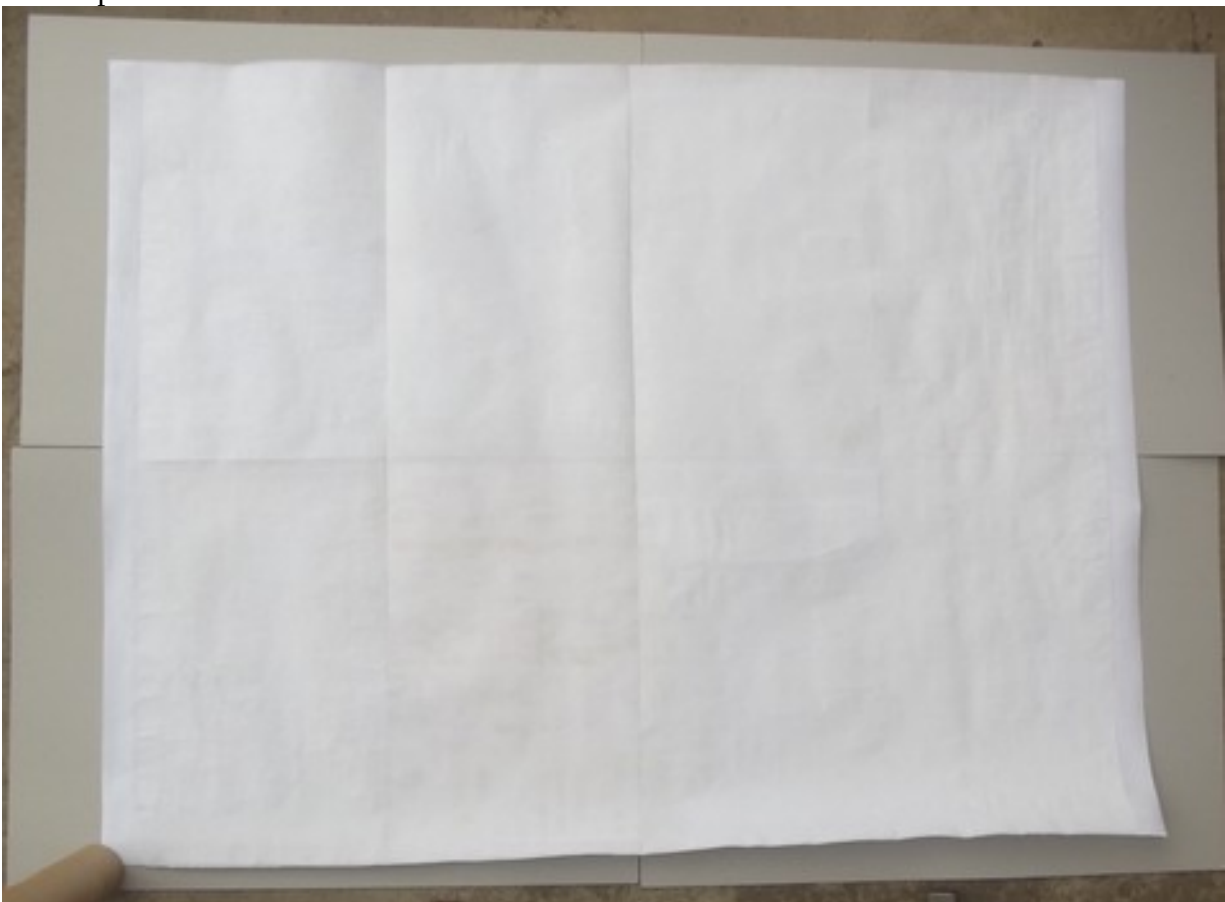
A térkép restaurálás előtt

A térkép restaurálás után

A térkép hátoldala

A hátoldal restaurálást követően

A bal felső sarok hiányai

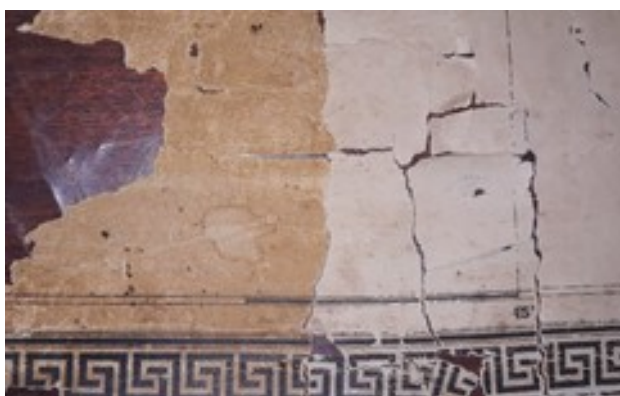
A felső rész összeillesztés, kiegészítés után retusálás előtt

A retusált kiegészített felső rész

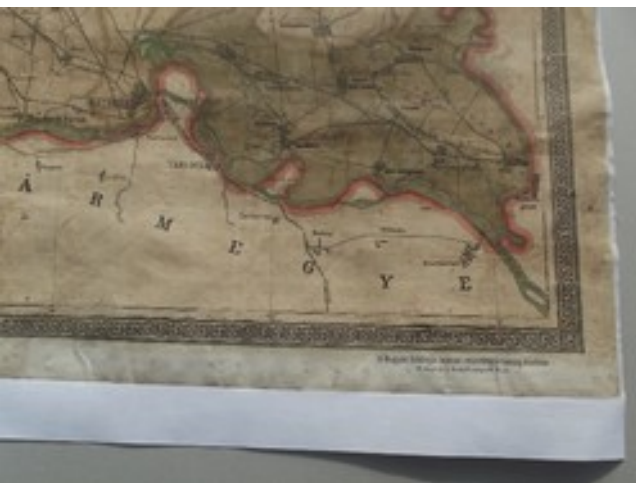

Mosás közben, valamint térképrészlet mosás előtt és után

Térképrészlet összeillesztés előtt és után- a szelvényeket csak a vászon hordozó tartotta egyben

Sarokrész restaurálás előtt és után

Térképrészlet retusálás előtt és után

KONZERVÁLÁS – RESTAURÁLÁS MENETE

A magyar nyelvű nyomtatott térkép Bács Bodrog-vármegyét ábrázolja. Fehér színű gépi papírra készült. A térképet kettős keret szegélyezi.

A negyvennyolc szelvényből álló térképet vászonra kasírozták fel keményítővel, a vásznat térképméretűre vágták. Mérete 1300x1160x0,4mm. Fehér színű gépi merített papírra készült. A térképet fekete keret szegélyezi. A térképen található több tinta bejegyzés és aláírás is. A térképet két darabból álló vászonra kasírozták fel, az összeillesztéseknél több károsodás is kialakult. A térképet korábban harmonikaszerűen hajtogatták és tárolták, a ki- és behajtogatások meggyengítették a hajtásvonalak mentén a papírt és vásznat egyaránt.

A térképet a használat és a helytelen tárolás következtében számos károsodás érte. Korábban összehajtva, majd összetekerve tárolták, víz áztatta. A törések mentén a por és légköri szennyeződések jobban lerakódtak a papírban, sötét csíkot hagyva maguk után. Az élek sok helyen be vannak szakadva, nagyméretű hiányok a térkép alsó részén keletkeztek, az alsó szelvénytörés szinte teljesen megsemmisült. A szakadásokon és hiányokon kívül vízfoltok, zsíros ujjnyomok, légy piszokfoltok, foxingfoltok valamint por és légköri szennyeződések által okozott foltok figyelhetők meg a dokumentumon.

Nedves kezelést megelőző lépések

A restaurálást a dokumentum pontos állapotleírása előzte meg. A dokumentálást fotókkal egészítettem ki. A felületet állapotleírást követően először puha ecsettel megtisztítottam a lerakódott portól, és egyéb szennyeződésektől, majd radírszivacs és puha törlőgumi segítségével óvatosan leradíroztam. A térképet korábban celluxszal „javították”. A hordozót szike segítségével mechanikus úton távolítottam el, a ragasztóréteget szívópapíron acetonos vatta segítségével távolítottam el a papírból.

Anyagvizsgálatok

A Wiesner-reagens kimutatta, hogy lignin-tartalmú rostot tartalmaz a papír. A Biuret-próba kimutatta, hogy a vizsgált ragasztóanyag fehérje (enyv és/vagy zselatin). A kálium-jodidos jód oldat reakciója pedig keményítő jelenlétére utalt.

Anyagvizsgálati eredmények:

Tinta-, színezék- és festékanyagok vizsgálata

Oldódási vizsgálatok				
Vizsgált festékanyag	Víz	Alkohol	2%-os Kluzel oldat	5%-os Paraloyd oldat
zöld	enyhén oldódott	nem oldódott	–	–
rózsaszín	enyhén oldódott	nem oldódott	fixálta	–
piros	nem oldódott	nem oldódott	–	–
kék	oldódott	nem oldódott	–	fixálta
fekete	nem oldódott	nem oldódott	–	–
vas-gallusz tinta	nem oldódott	nem oldódott	–	–

Nedves kezelés

A penészfoltos részeket nedves kezelés előtt 2%-os poli-vinil-butirál oldattal erősítettem meg. A színezékek és festékek fixálását követően a mosást zsír-alkohol-szulfát 15%-os vizes oldatában végeztem, a makacs szennyeződések eltávolításához Digestal nevű zsír-, keményítő- és fehérjebontó enzimeket is tartalmazó anyagot adtam a mosóvízhez. A szennyezőanyagok eltávolítását puha ecsettel segítetttem. Ezt követően kézmeleg csapvízzel öblíttem a térképet, majd

levegőn megszáritottam. A makacs vízfoltokat és zsíros ujjnyomokat 1:1 arányban kevert 6%-os hidrogén-peroxid és 3%-os bórax-oldat keverékével permetezéssel fehérittem, sajnos így sem tűntek el teljesen, de a papír és festékanyagok védelme miatt további fehérités nem állt módomban. A semlegesítést kalcium-hidroxid félig telített oldatában végeztem.

Javítás, kiegészítés, kasírozás

A hiányok pótlását nedves állapotban végeztem. Az összeillesztett darabokat fólia segítségével mozgattam. Színoldalról előre kiöntött megfelelő vagy hasonló színű és vastagságú öntött papírral cellulóz alapú ragasztó segítségével pótoltam a hiányokat. A szétesett darabokat hátoldalon vékony japánpapír csíkkal rögzítettem egymáshoz. Utánervezésre 1%-os Kluzel oldatot használtam. Javítás után a térképet hátoldalról vastag japán papírral erősítettem meg teljes felületen. Kasírozáshoz búzakeményítőt használtam. A szelvények hiányait akvarell festékekkel retusáltam több rétegben. A szelvényeket vászonra kasíroztam műanyag ragasztó és rizskeményítő 1:1 arányú keverékével. A kasírozást feszítőkerettel végeztem, a vásznat kasírozás előtt búzakeményítővel alapoztam. Száradás után a vásznat körbevágtam. A széleken 5mm-es peremet hagytam, hogy védjem a térképet a mechanikai sérülésektől. Alul-felül vászomból peremet alakítottam ki, melyre kiállítás alkalmával feszítőlécet lehet rögzíteni.

Retusálás, védőtok készítése

Retusáláshoz akvarellfestéket használtam. A térkép számára savmentes kartonból palliumot készítettem, amely megvédi a környezeti hatásoktól, és mechanikai sérülésektől. A térkép szállításához és tárolásához szürkelemezből tárolót készítettem. A lemezeket könyvkötő vászonnal és műanyag ragasztóval rögzítettem. A védő fülek 250g-os kartonból készülnek. A mappa zárását Köpper szalaggal oldottam meg. retusáláskor azok a részek lettek pótolva, melyek bizonyosan ott voltak (keret, segédvonalak)

A restaurálás – konzerválás során felhasznált anyagok

- száraz tisztításhoz: - TK plast vinil radír
  - radírszivacs
  - fixálásra 2%-os Kluzel oldat, 5%-os Paraloyd oldat
  - etil-alkohol, aceton
- nedves kezeléshez: - mosáshoz Digestal 15%-os zsíralkohol-szulfát vizes oldata
- fehéritésre 1:1 arányban kevert 6%-os hidrogén-peroxid és 3%-os bórax-oldat keveréke
- semlegesítéshez kalcium-hidroxid félig telített oldata
- javításhoz – kiegészítéséhez: - eredetihez hasonló vastagságú és színű pótló papír
- javításhoz japán fátyolpapír
- javításhoz japán filter papír
- ragasztáshoz Glutofix, cellulóz alapú ragasztó, műanyag ragasztó és keményítő
- kasírozáshoz fehér vászon
- retusáláshoz, védőtok készítéséhez: - akvarell-festék
- pallium készítésére 2ív savmentes karton
- védőtok kialakításához 2ív szürkelemez
- könyvkötő vászon
- Köpper szalag

A térkép restaurálása megközelítőleg 300h vett igénybe. A restaurált térkép megtekinthető a Szabadkai Városi Múzeumban.

Javaslat a műtárgy további kezeléséhez

A térkép tárolását 40-50%-os relatív légnedvességtartalmú, 20°C hőmérsékletű, fény- és pormentes raktárban, a számára kialakított tároló mappában javaslom. Kiállítás alkalmával a megvilágítás fényerejét 50 lux-ra kell korlátozni.

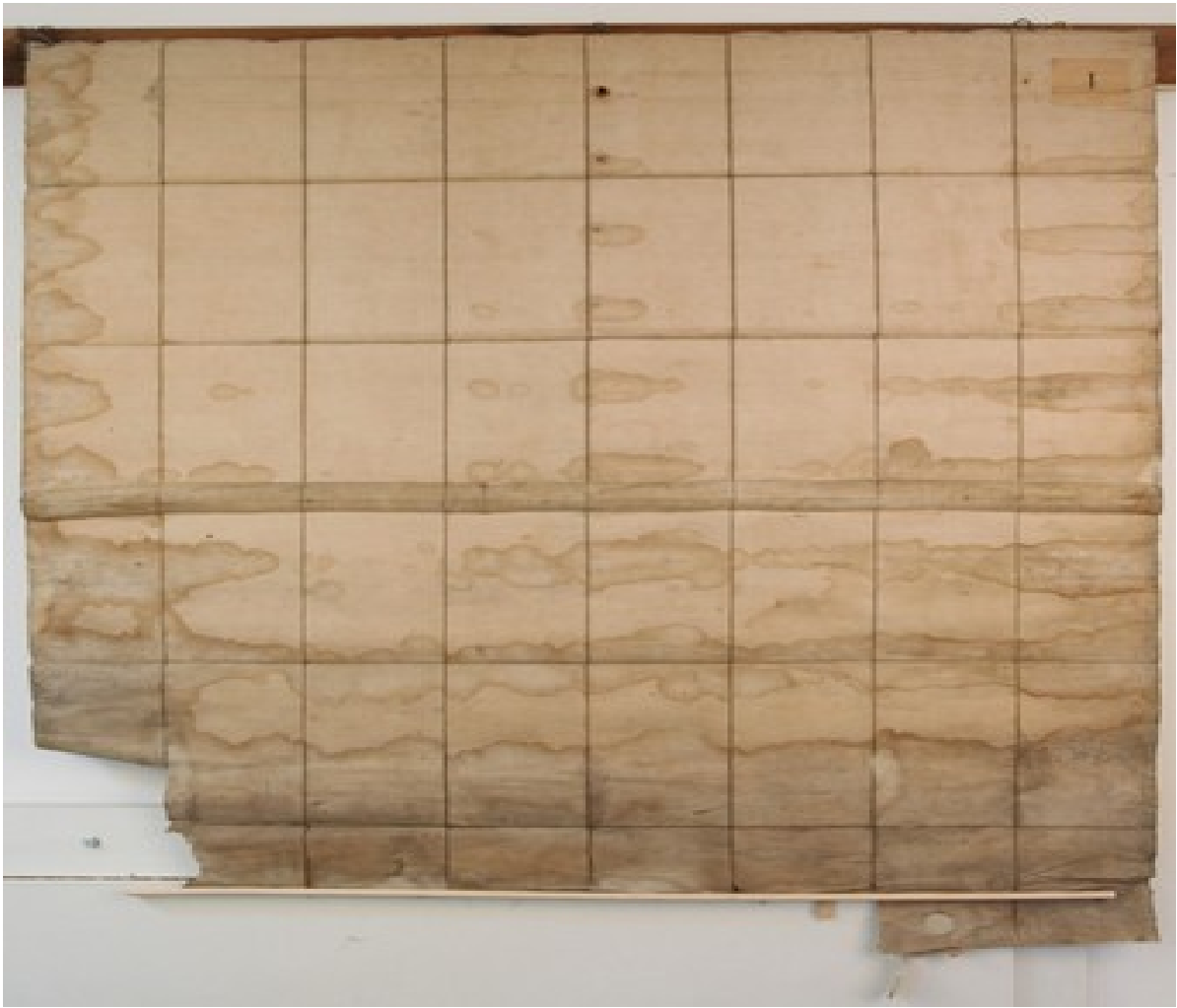
A restaurálást végezte
Gyurik Melinda könyv- és papírrestaurátor

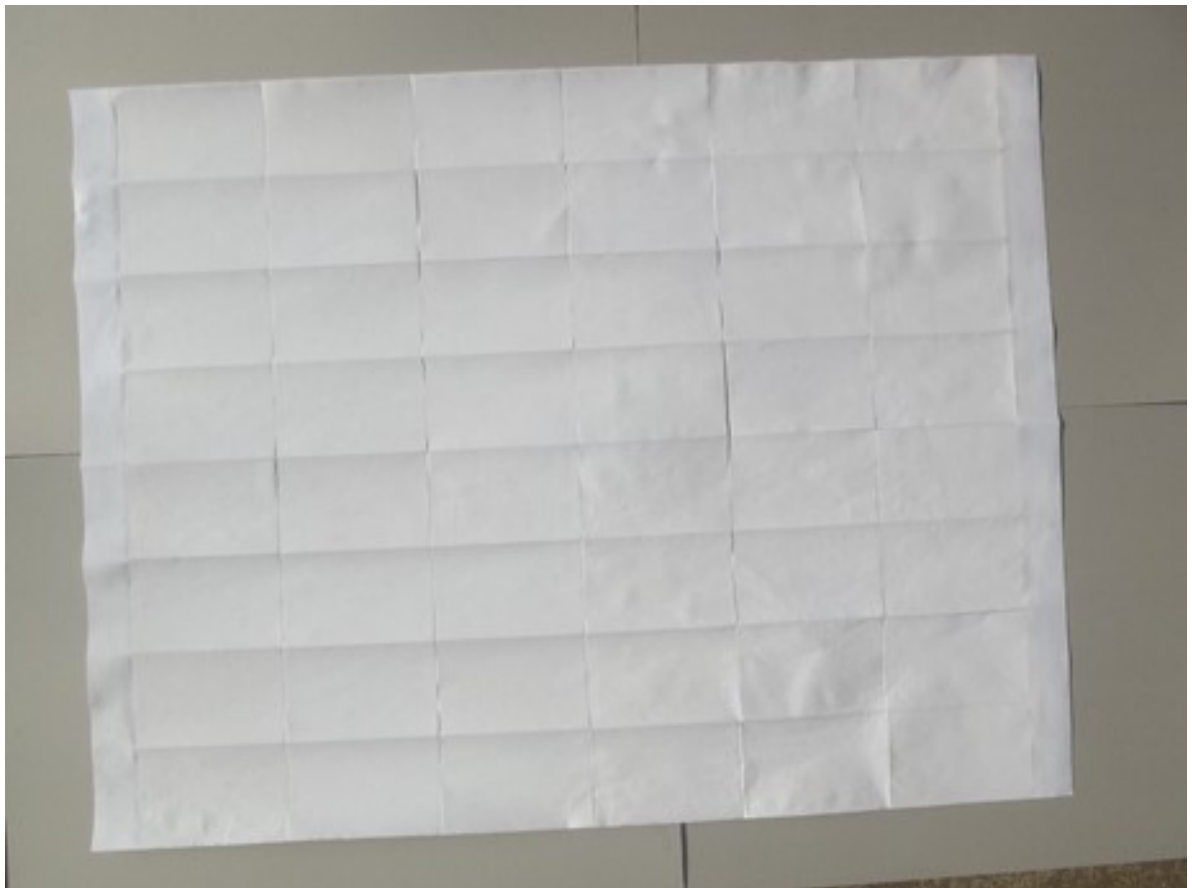
A térkép restaurálás előtt és után

A hátoldal kezelés előtt és után

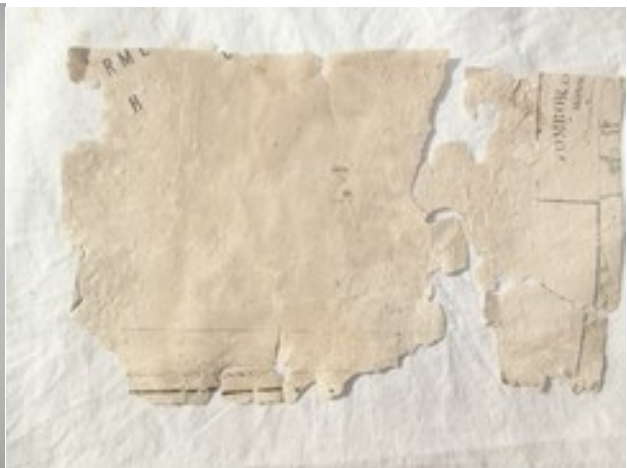
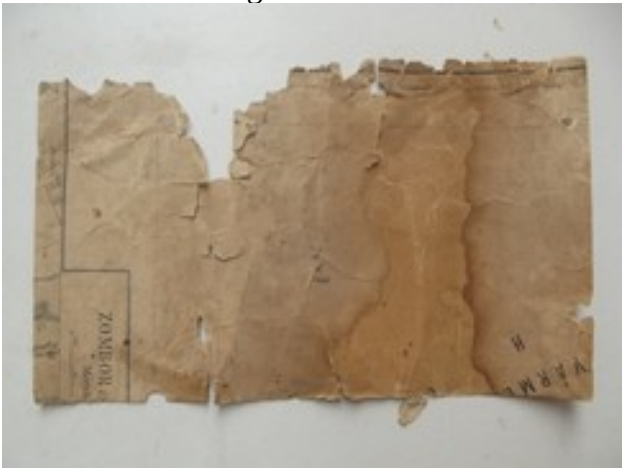

Bal alsó sarok restaurálás előtt és után

Jobb alsó sarok kiegészítéssel és anélkül

A egyik szelvény nedves kezelés előtt és után még kiegészítés előtt

A térkép számára kialakított tárolók

Kosztolányi díszalbum

Szabadkai Városi Múzeum, Történelmi Osztály

KONZERVÁLÁS – RESTAURÁLÁS MENETE

A díszalbumban a szabadkai gimnázium tanári karának fényképei találhatóak. Az album bőrkötéssel készült, melyet a fedőlap sarkainál opál és türkízdíszes ezüstveretekkel ékesítettek. A fedőlapot még bőrdomborítással is díszítették. Az előzők arany-zöld színű nyomtatott mintás. Az album első oldalát kézzel festett ajánlás tölti ki, mely képes és szöveges részből áll. Az albumban nyolc tábla van befűzve, mely mindegyikén 4-4 mellképfelvétel szerepel. A fényképeket ragasztással rögzítették, mint ahogy a hátoldali borítóátlapokat. A metszéseket aranyozták.

Egy meghívóval összekötött ünnepi program is található az albumban, melyet szintén kézzel festettek.

A restaurált dokumentum mérete 430x300x75mm. A fényképeket tartó kartonok szürkelemezből készültek, rektó és verzó oldalon két vékony gépi papírral és márványmintás díszkartonnal borítottak. A lapokat nyersvászonral, dupla nyílással rögzítették az ún. bélyegberakó kötés technikával. A ragasztóanyagok kiszáradtak, könnyedén válnak el egymástól a rétegek. A lapok éléknél és sarkaknál hiányosak, szakadozottak, főleg ott, ahol már kilógtak a kötésből. A szakadásokon, repedéseken és hiányokon kívül vízfoltok, zsíros ujjnyomok, légy piszokfoltok, foxingfoltok, penészfoltok, ragasztónyomok, valamint por és légköri szennyeződések által okozott foltok figyelhetőek meg a dokumentumon. Az albumot az idők folyamán számos károsodás érte. A gerince és kapcsa megsemmisült, ezért a táblákat semmi sem fogja össze. A díszalbum darbjai szétestek, a korábbi ragasztások elengedték, három fénykép is hiányzik.

Nedves kezelést megelőző lépések

A restaurálást az album pontos állapot- és kötéstechnikai leírása előzte meg. A dokumentálást fotókkal egészítettem ki. A felületet állapotleírást követően először puha ecsettel megtisztítottam a vastagon lerakódott portól, és egyéb szennyeződésektől, majd radírszivacs és puha törlőgumi segítségével óvatosan leradíroztam.

Nedves kezelés

A penészfoltos részeket nedves kezelés előtt 1-2%-os poli-vinil-butirál oldattal erősítettem meg. A mosást zsír-alkohol-szulfát 15%-os vizes oldatában végeztem, a makacs szennyeződések eltávolításához Digestal nevű zsír-, keményítő- és fehérjebontó enzimeket is tartalmazó anyagot adtam a mosóvízhez. A szennyezőanyagok eltávolítását puha ecsettel segítettem. Ezt követően kézmeleg csapvízzel öblíttem a térképet, majd levegőn megszáritottam. A makacs vízfoltokat és zsíros ujjnyomokat 1:1 arányban kevert 6%-os hidrogén-peroxid és 3%-os bórax-oldat keverékével permetezéssel fehérítettem, sajnos így sem tűntek el teljesen, de a papír és festékanyagok védelme miatt további fehérítés nem állt módomban. A semlegesítést kalcium-hidroxid félig telített oldatában végeztem, majd ezután levegőn szárítottam a lapokat.

Javítás, kiegészítés, kasírozás

A sérült és gyenge ívhajtásokat, nyersvászonból készítettem el, követve az eredeti technikát. A rétegeket szintén ugyanabban a sorrendben ragasztottam vissza a kartonra. ragasztáshoz csontenyvet használtam. Az előzőeket tábla felőli oldalon japán fátyolpapírral, teljes felületen kasírozással erősítettem meg, a hiányok pótlásához színben és vastagságban megegyező pótló papírt használtam.. A ragasztáshoz híg búzakeményítőt használtam.

Fűzés

Az íveket 3 vászonszalagra fűztem, hogy jobban elviseljék a rájuk nehezedő terhelést. Az ívek 1 lappárból állnak. Az eredeti vászonnyílás teljesen meggysemmisült, Az új vászonnyílást szürke

nyersvászonból készítettem, melyet áthajtottam az első-utolsó íveken. A gerincet 3:1 arányú búzakeményítő és Planatol keverékével kentem le, majd nátronpapírral kasíroztam meg a gerincet.

Az oromszegő rekonstruálása

Az album eredeti oromszegői elvesztek. A korra legjellemzőbb típusú kétszínű oromszegőt készítettem, melynek alapja kenderszálon áthajtott lenvászon. Az alapot ragasztással rögzítettem a könyvtesthez. A díszítőhímzést a könyvön varrtam bordó és natúr cérnával.

Veretek restaurálása

Az album díszveretei deformálódtak, két fül letört, három pici féldrágakő kihullott foglalatából, elveszett.. A veretet vastag korróziós termékekből, ismeretlen szennyezőanyagokból és a légköri káros gázokból kialakult réteg borította. Ezüst szegecseléssel van rögzítve a táblára, a szegecsek fejei a féldrágakő foglalatok. A veretet mechanikusan tisztítottam Hiperdol és kefe segítségével. A lúgos kémhatású tisztítószer tiszta vízzel öblítettem le. A meggömbült részeket óvatosan a helyükre hajlítottam. A hiányzó féldrágakövek pótlására, valamint a hiányzó hátsó csúszógomb és csatrészt pótlására egyenlőre megfelelő szakember és szerszám hiánya miatt eddig még nem került sor.

Kötés konzerválása, védőtok készítése

Az kötésbőr tisztítását Likker segítségével végeztem, amivel egyidejűleg elvégeztem a bőr nedvesség- és zsírtartalom pótlását. Az eredeti bőr sokkal rugalmasabbá válik ez által. Az első-utolsó ívek tehermentesítése érdekében a gerincet ún. hüvellyel láttam el, majd ezzel rögzítettem a könyvtáblához. A gerincrészt növényi cserzésű, natúr színű kecskebőrrel pótoltam.

A gerinclemezt triplex kartonból szabtam ki. 5 álbordát készítettem a könyvnek, mely a korra nagyon jellemző. Az előzékeket búzakeményítővel, csukott állapotban ragasztottam ki. A restaurálás utolsó fázisa a bőr pasztázása és a helyreállított albumról való fotók elkészítése volt. Végül a kész könyv számára tároló dobozt készítettem savmentes kartonból.

A restaurálás – konzerválás során felhasznált anyagok

- száraz tisztításhoz: - TK plast vinil radír
  - radírszivacs
  - fixálásra poli-vinil-butirál 1-2%-os oldata, 2%-os Kluzel oldata
  - etil-alkohol
- nedves kezeléshez: - mosáshoz Digestal 15%-os zsíralkohol-szulfát vizes oldata
- fehéritésre 1:1 arányban kevert 6%-os hidrogén-peroxid és 3%-os bórax-oldat keveréke
- semlegesítéshez kalcium-hidroxid félig telített oldata
- javításhoz – kiegészítéséhez: - 35°SR őrlésfokú len- és szulfátos fenyőcellulóz valamint kevés foszlatott pamutrostot tartalmazó papírpép
- papír színezésére Cartasol és Pergasol nevű direkt színezékek
- kasírozáshoz japán filter papír, rizspapír Glutofix
- ragasztáshoz búzakeményítő
- fűzéshez: - Coats Astra 30 fűzőcérna
- gerinc lekenéséhez enyv
- gerinc lekenéséhez 3:1 arányú búzakeményítő és Planatol keveréke
- japánpapír kasírozásra
- új borító készítéséhez: - növényi cserzésű kecskebőr
  - fél ív 220g-os papír kitöltésre
  - negyed ív 3mm-es szürkelemez
  - gerinchez triplex karton
  - ragasztáshoz 3:1 arányú búzakeményítő és Planatol keveréke
  - búzakeményítő az előzékek kiragasztására
  - fél ív savmentes karton a tároló doboz készítéséhez
  - Planatol a tároló doboz ragasztásához
  - bőrpaszt a restaurált könyv átkenésére

Az album restaurálása 130h vett igénybe. A restaurált térkép megtekinthető a Szabadkai Városi Múzeumban.

Javaslat a műtárgy további kezeléséhez

Az album tárolását 40-50%-os relatív légnedvességtartalmú, 20°C hőmérsékletű, fény- és pormentes raktárban, a számára kialakított tároló mappában javaslom.

Kiállítás alkalmával a megvilágítás fényerejét 50 lux-ra kell korlátozni.

A restaurálást végezte

Gyurik Melinda könyv- és papírrestaurátor

Az album egy részlete az új vászonnyílással

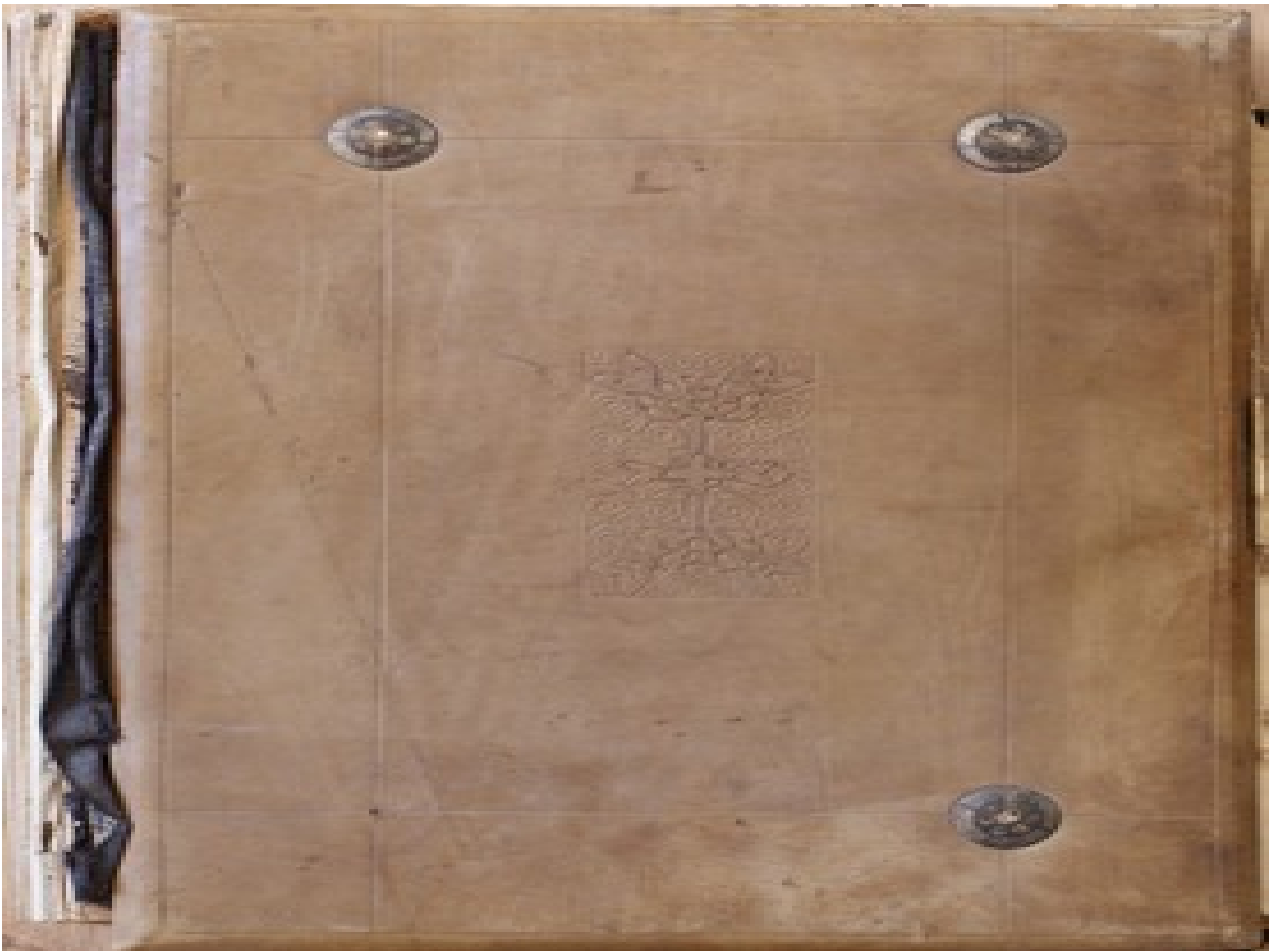

Első borító restaurálás előtt

Az első borító restaurálást követően

A hátsó borító restaurálás előtt

A hátsó borító restaurálás után

A gerincrész teljesen elveszett

A pótolts gerincrész

Az ezüstveret tisztítás előtt és közvetlenül utána

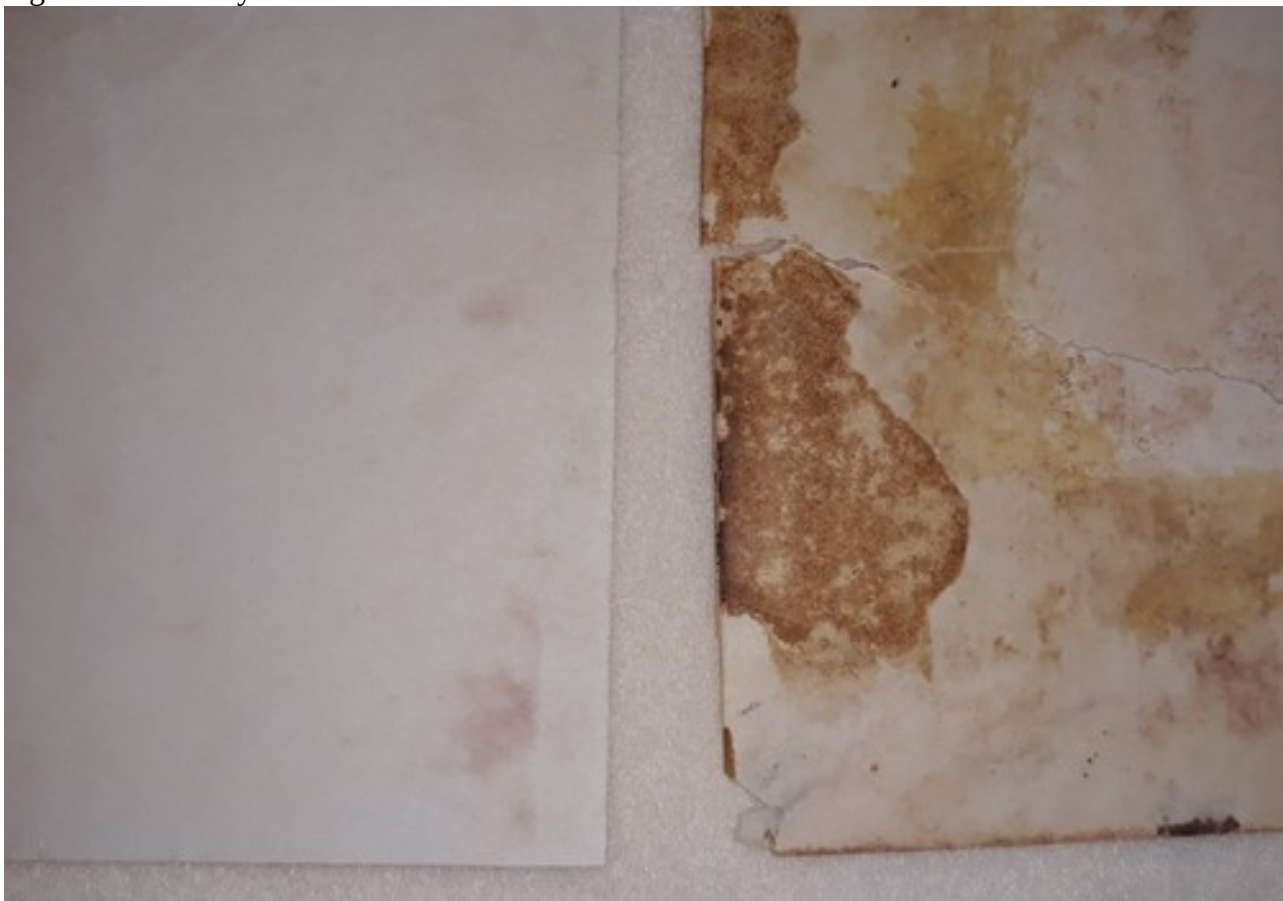

A lapok rétegeire estek szét

A rétegek közt megtapadt a por és más szennyezőanyagok, valamint penész- és ragasztómaradványok okoztak elszíneződéseket

A képen bal oldalon mosás utáni jobb oldalon egy kezeletlen lap látható